

Redystrybucja dochodów. Kto zyskuje? Kto traci?

Małgorzata Julia Radziukiewicz

Autorka omówiła problematykę redystrybucji dochodów i jej wpływ na poziom konsumpcji gospodarstw domowych. Oprócz skrótowo ujętych zagadnień teoretycznych przedstawiła wyniki samodzielnie przeprowadzonych badań.

Redystrybucja jest wtórnym podziałem dochodów społeczeństwa, obejmującym przepływy finansowe mające charakter transferowy między wszystkimi uczestnikami rynku i budżetem państwa oraz budżetami samorządowymi. Sam proces redystrybucji przebiega wielopłaszczyznowo i polega na obciążeniu działalności gospodarczej oraz dochodów wszystkich podmiotów gospodarujących różnymi rodzajami podatków i opłat, które stanowią dochody budżetu państwa. Dochody te stają się następnie źródłem finansowania tych grup społecznych, które nie uzyskują dochodów z tytułu świadczenia pracy (np. bezrobotni, emeryci) lub tych dóbr, które są przekazywane społeczeństwu nieodpłatnie albo częściowo odpłatnie (np. służba zdrowia, obronność, oświata, wymiar sprawiedliwości i administracja). Kwestia redystrybucji (podziału) dochodów stanowi obecnie jeden z najbardziej zawiłych problemów i jest jednym z najważniejszych obszarów interwencjonizmu państwa.

Dla polityki państwa w sferze podziału dochodów kluczowym elementem ideologicznym jest wyłonienie i uznanie za sprawiedliwe określonych kryteriów podziału dóbr między grupy i poszczególnych członków społeczeństwa. W praktyce sprawiedliwość koncentruje się głównie na kryteriach ekonomicznych i zostaje ograniczona do sprawiedliwości materialnej, a główny nacisk kładzie się na sprawiedliwość dystrybutywną (rozdzielczą). Sprawiedliwa dystrybucja zasobów to ogólnie wybór między równością a efektywnością.

Zagadnienie równości — jednakowy, równy dobrobyt (equal welfare) dla wszystkich jednostek — bywa najczęściej rozpatrywane w kontekście nierówności. Skrajny wzrost nierówności ekonomicznych (społecznych, politycznych) prowadzi na ogół do destabilizacji sytuacji społecznej. Dlatego zasadniczą rolą państwa powinno być ograniczanie nierówności dochodowych i niwelowanie — za pomocą mechanizmu podatków i transferów — zbyt wysokich rozpiętości dochodów.

W Polsce występuje znaczące zróżnicowanie dochodów gospodarstw domowych. Zatem podstawowa hipoteza brzmi: **w ramach prowadzonej przez państwo polityki społecznej ich dystrybucja jest prowadzona w taki sposób, że rozkład dochodów jest bardziej równomierny i ogranicza sferę ubóstwa.**

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie

1. Cel i zakres redystrybucji dochodów

- 1.1. Pojęcie dystrybucji
- 1.2. Redystrybucja dochodów
- 1.3. Główny dylemat podziału dochodów
- 1.4. Instrumenty redystrybucji
- 1.5. Pomiar skutków zmiany podziału dochodów
- 1.6. Przedmiot redystrybucji — dochody gospodarstw domowych
- 1.7. Powody i cele redystrybucji
 - 1.7.1. Nierówność dochodów
 - 1.7.2. Skala ubóstwa
 - 1.7.3. Normy społeczne

2. Redystrybucyjne efekty transferów z pomocy społecznej

- 2.1. Uwagi wstępne
- 2.2. Wydatki państwa
- 2.3. Budżet socjalny
- 2.4. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej
- 2.5. Wpływ pomocy społecznej na zróżnicowanie dochodów i zasięg ubóstwa gospodarstw domowych
 - 2.5.1. Rodzaje otrzymywanej pomocy społecznej
 - 2.5.2. Beneficjenci pomocy społecznej
 - 2.5.3. Czy pomoc społeczna jest ukierunkowana na ludność ubogą?
 - 2.5.4. Wpływ transferów z pomocy społecznej na zróżnicowanie dochodów i zasięg ubóstwa
- 2.6. Wpływ świadczeń edukacyjnych na zróżnicowanie dochodów gospodarstw domowych
 - 2.6.1. Wysokość świadczeń edukacyjnych w gospodarstwach domowych
 - 2.6.2. Redystrybucja świadczeń edukacyjnych
- 2.7. Podsumowanie

3. Redystrybucyjne efekty podatków pośrednich

- 3.1. Uwagi wstępne
- 3.2. Cel i rodzaje podatków
- 3.3. Dochody budżetu państwa
- 3.4. Obciążenie podatkami pośrednimi gospodarstw domowych w 2008 roku
 - 3.4.1. Uwagi wstępne
 - 3.4.2. Obciążenie podatkami pośrednimi wydatków gospodarstw domowych zależnie od ich grupy społeczno-ekonomicznej
 - 3.4.3. Obciążenie podatkami pośrednimi wydatków gospodarstw domowych zależnie od typu rodziny biologicznej
 - 3.4.4. Obciążenie podatkami pośrednimi dochodów gospodarstw domowych
 - 3.4.5. Redystrybucyjne efekty podatków pośrednich
- 3.5. Podsumowanie

4. Wpływ redystrybucji na konsumpcję gospodarstw domowych

- 4.1. Uwagi wstępne

- 4.2. Dochody gospodarstw domowych
- 4.3. Współczesne przeobrażenia konsumpcji
- 4.4. Oszczędności gospodarstw domowych
- 4.5. Skłonność do konsumpcji
- 4.6. Wpływ obciążeń podatkami pośrednimi na konsumpcję gospodarstw domowych

Podsumowanie

Bibliografia